

SETH ERLANDSSON

Bibelens opprinnelse og formål

SETH ERLANDSSON

Bibelens opprinnelse og formål

FORLAGET SCRIPTURA – 2016

Originalens tittel: «Bibelen – dess ursprung och syfte»
© Stiftelsen Biblicum – 1975

Papirutgave:

Chronos forlag – 1977
Oversatt av Sverre Brandal
Trykt hos MV trykk – Stavanger
ISBN 82-7222-004-0

Digital utgave:

© Forlaget Scriptura – 2016
ISBN 978-82-7517-033-8

Innhold

Forord	5
I. Bibelen, den kristne læres kilde og norm ...	6
II. Bibelens opprinnelse og inspirasjon.....	11
1. Flere menneskelige, men bare en guddommelig forfatter.....	11
2. Bibelens guddommelige inspirasjon	13
3. Den kontroll som Den Hellige Ånd utøvde i inspirasjonen, har ikke redusert de menneskelige redskapene til roboter	19
4. Bibelens inspirasjon en trosartikkel	20
5. Hele Skriften er inspirert	21
6. Avskrifter og oversettelser av Bibelen er ikke inspirerte.....	21
III. Bibelens egenskaper	24
1. Bibelens autoritet.....	24
2. Bibelens ufeilbarhet og sannhet.....	25
3. Bibelens virkning.....	26
4. Bibelens tilstrekkelighet	27
5. Bibelen er tydelig og klar	28
IV. Bibelens inndeling	30
V. Skriftens formål.....	34
1. Bibelen har et trefoldig formål	34
2. Ingen annen bok kan nå dette formål	35
3. Hele Bibelen tjener dette formål	36

VI. Bibelens bruk	37
1. Alle mennesker burde bruke Bibelen.....	37
2. Hvordan skal Bibelen brukes?	37
3. Bibelens ulike bruk.....	39

Forord

Dette småskrift vil fylle behovet for en enkel undervisning om Bibelens opprinnelse og formål. Det er blitt disponert og utformet i fri tilslutning til Edward Koehler, *A Summary of Christian Doctrine*, St. Louis 1971.

En av bibelkritikkens ulykksalige følger er at bruken av Bibelen kjennes mindre nødvendig. For hvorfor skulle et menneske anse det for livsviktig å lese Bibelen, som får lære at den bare inneholder menneskelige trosforestillinger, mer eller mindre bristfeldige? En grunnforutsetning for glede av og iver i bibelstudiet er at man får syn for hvilken stor og ufortjent gave menneskene eier i den hellige Skrift.

Kan dette lille skrift overbevise leseren om Bibelens storhet og vidunderlige egenskaper og inspirere til fornyet iver for daglig å ransake de hellige Skriftene, har det nådd sin hensikt.

I

Bibelen, den kristne læres kilde og norm

Ingen kan si oss hva Gud vil at vi skal tro og gjøre uten Gud selv. «Slik vet heller ingen annen enn Guds Ånd hva som bor i Gud» (1. Kor. 2,11b). Derfor kan vår kunnskap om Gud og hans vilje ikke hentes fra noen annen kilde enn fra Guds eget ord. «Skal ikke et folk vende seg til sine guder og spørre de døde til råds for de levende? Til ordet og til vitnesbyrdet» (Jes. 8,19f). «Ordet» og «vitnesbyrdet» betegner i Bibelen den faste undervisning og det sanne vitnesbyrd, som Gud selv har gitt gjennom sine utkårede talsmenn, profeter, evangelister og apostler.

Guds ord må også være normen og kriteriet som all lære og alle lærere må bedømmes etter. «Den som taler, skal se til at han taler som Guds ord» (1. Pet. 4,11). Lærerne i den kristne tro bør «holde seg til det troverdige ord i samsvar med læren, slik at han både er i stand til å rettlede etter den sunne lære og til å gjendrive påstandene til dem som sier imot» (Tit. 1,9). «Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten» (Joh. 8,31f).

Derfor lærer de lutherske bekjennelsesskriftene: «Vi tror, lærer og bekjenner, at den eneste regel og norm hvorefter all lære såvel som alle lærere bør prøves og bedømmes, alene er Gamle og Nye testaments profetiske og apostoliske skrifter» (fra innledningen til Konkordieformelen).

Om vi vil formidle våre tanker til en annen person, må vi gjøre det med et språk som han forstår. Ettersom Guds ord er gitt til mennesker for at de skal lære å kjenne og forstå det, må det med nødvendighet åpenbares med et menneskelig språk, som mennesker kan begripe. Guds ord virker ikke som en magisk formel, som ikke behøver å forstås, men vi må ransake de hellige Skriftene og lære å kjenne og forstå deres innhold. Jamfør Ap.gj. 17,11. Når vi derfor ransaker den hellige Skrift, må vi bruke vår kunnskap i språk og grammatikk og anvende vår åndsutrustning for å oppdage meningen og innholdet i det vi leser. Vi kan siden formulere det vi har funnet i læresetninger eller trosbekjennelser, slik som f.eks. i de lutherske bekjennelsesskrifter. En slik anvendelse av våre mentale gaver er riktig og nødvendig om vi vil lære av Skriftens undervisning. Det er ikke slik at det er finere å tro uten å vite hva man tror. Skriftens lære er klar og tydelig, og vi må gi grunn for vår tro. «Hold Kristus hellig som Herre i hjertet! Vær alltid beredt til forsvar når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier. Men gjør det ydmykt og med frykt» (1. Pet. 3,15f).

Det er ikke vår sak å sette oss til doms over det vi har lært å kjenne som bibeltekstens klare mening, slik at vi skulle akseptere det som stemmer med våre personlige meninger og forkaste alt som ikke stem-

mer med disse. Denne dom eller kritiske bruk av menneskets forstand er helt malplassert når det gjelder de guddommelige sannheter. Der Gud har talt, opphører retten til privat bedømmelse. «Vi river ned tankebygninger og alt stort og stolt som reiser seg mot kunnskapen om Gud, og vi tar hver tanke til fange under lydigheten mot Kristus» (2. Kor. 10,4-5). Vi må motta Skriftens ord i den mening og det innhold den har. Vi får ikke legge til eller trekke noe fra (5. Mos. 4,2), heller ikke forvanske Guds ord ved å lese inn vår egen mening i teksten (2. Kor. 2,17). Vi får derfor ikke rette Skriften etter våre ideer og logiske slutninger, men har å rette våre tanker og ideer etter Skriften.

Å tolke Skriften betyr at vi med egne ord forklarer og redegjør for hva bibeltekstene faktisk mener og lærer. Bibelteksten har et klart gitt innhold og mening, *sensus literalis unus est*. To motstridende tolkninger av samme tekst kan ikke begge være korrekte. En rett bibeltolkning består derfor i å finne, framlegge og gjøre rede for den av Gud gitte mening med Skriftens påstand og ta ordene som de står i deres egentlige og tydelige mening, slik som sammenhengen viser. Gjennom Skriftens store dyp og rikdom lar ikke alltid et skriftords mening seg fange i en eneste setning. Innholdet i et ord eller uttrykk kan gi opphav til en lengre utlegning, og en oversettelse får ikke alltid med hele innholdet. Derfor kan ikke studiet av de hellige Skrifterne på grunnspråkene opphøre.

Tilsynelatende motsigelser forklares med «troens analogi», d.v.s. ved hjelp av andre tydelige bibelsteder som behandler samme sak. Det finnes lærepunkter i Bibelen som ikke stemmer med vår måte å tenke på

og som vi ikke lykkes å bringe i harmoni med hverandre. Som eksempel kan nevnes Bibelens lære om at det er helt og holdent Guds fortjeneste at du blir evig salig, og Bibelens lære at det er helt og holdent din egen feil om du går evig fortapt. Selv om vi altså kan finne uttalelser i Skriften som vi ikke får til å stemme med vår tanke, finnes det likevel ingen som motsier hverandre. Det er derfor ikke vår hensikt å bevise sannheten i Bibelens undervisning på en måte som tilfredsstiller menneskets fornuft, men bare redegjøre for hva Bibelen lærer.

For at en bibelsk lære skal være sann, behøver den heller ikke stemme med uttalelser fra kirkemøter, med en kirkes bekjennelsesskrifter, med den menneskelige fornufts slutninger, med vitenskapens «fakta» etc. Men den må til punkt og prikke stemme overens med Skriftens egne klare påstander. Som kilde og norm for en kristen lære forkaster vi derfor hver type og form for menneskelig autoritet, som for eksempel kirkefedrene, kirkemøter, kirkebekjennelser, menneskelig fornuft, vitenskap, private anskuelser, svermernes «indre lys», nye åpenbarelser eller pavens uttalelser *ex cathedra* etc.

Å akseptere menneskegjorte lærdommer som Guds lære

- a) er dårskap. «De dyrker meg forgjeves, for det de lærer, er menneskebud» (Matt. 15,9, jfr. Kol. 2,22),
- b) gir ingen fast grunn for hjertet. «La dere ikke rive med av all slags fremmede lærdommer! For det er godt at hjertet styrkes ved nåden» (Hebr. 13,9),

- c) er farlig, for det ødelegger den rette tro. «Vokt dere for de falske profeter! De kommer til dere i saucham, men innvendig er de glupske ulver» (Matt. 7,15),
- d) er synd, for Gud forbyr det. «Derfor vender jeg meg mot profetene, sier Herren, de som stjeler mine ord fra hverandre» (Jer. 23,30).

II

Bibelens opprinnelse og inspirasjon

1. Flere menneskelige, men bare en guddommelig forfatter

Bibelen er en samling bøker, som ble skrevet til forskjellige tider av ulike mennesker. Moses og profetene har stått for Det gamle testaments kanoniske bøker, som ble skrevet på hebraisk og arameisk, evangelistene og apostlene for Det nye testamente på gresk. Likevel er det egentlig bare en forfatter til hele Bibelen, nemlig Gud selv. Den er Guds egen bok, som ikke bare inneholder Guds ord innvevd blant mange menneskelige tillegg og forandringer, men som i alle deler er Guds ord.

Om Det gamle testamente og profetenes ord leser vi: «Den hele Skrift er innblest av Gud» (2. Tim. 3,16). «Mange ganger og på mange måter har Gud i fordums tid talt til fedrene gjennom profetene. Men nå, da de siste tider er kommet, har han talt til oss gjennom Sønnen » (Hebr. 1,1-2). Om Det nye testamente og apostlenes ord leser vi: «Og derfor takker vi alltid Gud: Da dere fikk overgitt det Guds ord

som vi forkynnte, tok dere imot det, ikke som menneskeord, men som det Guds ord det i sannhet er.» (1. Tess. 2,13).

Skriftens ord er således Guds ord, hva han har talt, og som er utgått av hans munn (Matt. 4, 4), skjønt det ble båret fram av mennesker. Disse menn var utvalgt av Gud, og ordet ble lagt i deres munn ved Den Hellige Ånd. Det kan hete: 'Selv sier jo David, drevet av Den Hellige Ånd' (Mark. 12,36). Derfor er Davids ord det samme som Den Hellige Ånds ord, «som Den Hellige Ånd talte gjennom David» (Ap.gj. 1,16). Således siteres profetenes ord og fortellinger i Det gamle testamente som Guds ord (Matt. 1,22-23, 2,15. Ap.gj. 4,25, 28,25. Hebr. 3.7. Rom. 3,2). I 2. Pet. 3,16 stilles apostelen Paulus' ord på samme linje som de øvrige hellige skriftene. Ikke alt det Gud har sagt og gjort finnes opptegnet i Bibelen. «Men også mye annet har Jesus gjort. Skulle det skrives ned, hver enkelt ting, tror jeg ikke hele verden ville romme alle de bøker som da måtte skrives.» (Joh. 21,25). Det foreligger heller ikke en fullstendig åpenbarelse av Gud i Bibelen, i den mening at alt som vi kunne ha lyst å vite om hans vesen, dommer og hensikter er blitt kunngjort. «Å, dyp av rikdom og visdom og innsikt hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor ufattelige hans veier! Hvem kjente Herrens tanke, eller hvem var hans rådgiver?» (Rom. 11,33f). Men alt det som er nødvendig og nyttig for oss å vite, har Gud kunngjort.

2. Bibelens guddommelige inspirasjon

- a) Når de hellige forfatterne skrev Guds ord (den guddommelige impulsen)
- b) Hva de skrev (innholdet)
- c) Hvordan de skrev (ordene)

a) Den guddommelige impulsen (impulsum et mandatum scribendi)

De menn Gud brukte som sine talsmenn, talte og skrev utvilsomt også andre ting i løpet av sin livstid. Men bare når de talte og skrev Guds ord, forelå det en guddommelig impuls og befaling, bare da var de drevet av Den Hellige Ånd. «For aldri er noen profeti båret fram fordi et menneske ville det; men drevet av Den Hellige Ånd talte mennesker ord fra Gud» (2. Pet. 1,21). Inspirasjonen bevirker en forutgående tilskyndelse til å skrive.

b) Det guddommelige budskaps innhold

Den Hellige Ånd drev ikke bare disse menn til å skrive, men både gav, inspirerte og kontrollerte hva de skrev. Bibelens budskap, de nedskrevne fakta, den åpenbarte sannheten, de lærdommer som foreligger i Bibelen, er i alle deler slik Gud ville de skulle skrive. Dette er ikke bare sant om slikt som direkte angår vår frelse, men om alt som Skriften ellers lærer, det være seg historiske oppgaver, hendelser i naturen, personlige erfaringer o.l. Peter skriver: «Denne frelse var det profetene grunnet på og utforsket, da de profeterte om den nåde dere skulle få. De prøvde å finne ut hvilken tid Kristi Ånd, som var i dem, siktet til, og hvordan den tiden ville bli. Ånden vitnet

om hvordan Kristus skulle lide og deretter opphøyes i herlighet. Det ble da åpenbart for dem at det ikke var seg selv de tjente med sitt budskap, men dere. Dette budskapet har dere nå fått høre av dem som forkynte evangeliet for dere ved Den Hellige Ånd, som er sendt fra himmelen» (1. Pet. 1,10-12).

Paulus skriver (2. Tim. 3,16): «Den hele Skrift er innblest av Gud». Av denne tekst fremgår det at de hellige Guds menn ikke bare var drevet av Den Hellige Ånd til å tale Guds ord, men også at det de skrev, «de hellige bokstavene» (gr. hiera grammata) (2. Tim. 3,15), var inspirert d.v.s. innblest av Gud og utgått av Hans munn. Inspirasjonen hadde derfor som mål ikke forfatterne selv, som bare var Den Hellige Ånds instrument, men skriftene, bøkene, tekstene, som skulle leses i kirken til tidens ende. Det Paulus sier om Det gamle testamente, er sant også om Det nye. Jesus hadde lovet sine disipler Den Hellige Ånd, om hvilken han sa: «Han skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere» (Joh. 14,26). Og videre: «Han skal veilede dere til den fulle sannhet» (Joh. 16,13). Dette gikk også i oppfyllelse, for Paulus skriver: «Og om dette (som Gud har gitt oss) taler vi, ikke med ord som menneskelig visdom har lært oss, men med ord vi har lært av Ånden. For det som hører Ånden til, tolker vi med ord som hører Ånden til. « (1. Kor. 2,13), d.v.s. apostlene uttrykker Åndens sannheter med Åndens ord.

Inspirasjonen av Bibels tankeinnhold er ikke identisk med åpenbarelse. «Å åpenbare» betyr «å gjøre ukjente ting kjente». Alt som er skrevet i Bibelen, er inspirert, men ikke alt har sin grunn i guddommelig åpenbarelse. En del av det som er nedskrevet, kunne

ikke noe menneske kjenne til av seg selv. Det er Guds hemmeligheter, og de ble åpenbart på en guddommelig måte for Guds utvalgte menn, profeter og apostler (1. Kor. 2,7-13. Ef. 3,2-6). Men andre ting hadde forfatterne lært å kjenne ved personlige iakttagelser og erfaringer (1. Joh. 1,1-3). Atter andre ting hadde de lært å kjenne ved etterforskninger (Luk. 1,1-3). Atter andre ting er uttrykk for deres personlige følelser og slutninger, slike som vi kan finne i mange salmer i Salmenes bok. Inspirasjonen omfatter såvel det som ble talt (2. Pet. 1,21) som det som ble skrevet ned (2. Tim. 3,16) av disse ting. Når de talte eller skrev om de ting som de således hadde lært å kjenne på forskjellig måte, ble de så kontrollert av Den Hellige Ånd, at alt ble nøyaktig som Gud ville.

c) De guddommelige ordene

Inspirasjonen gjelder ikke bare Bibelens tankeinnhold eller budskap, men gjelder også selve ordene, og da nettopp de bestemte ord som er blitt brukt for å uttrykke de guddommelige tankene. Den Hellige Ånd lærte dem også hvordan de skulle skrive. Til Jeremia sa Gud: «Alle de ord jeg har talt til deg, skal du skrive opp i en bok.» (Jer. 30,2). David sier: «Gjennom meg taler Herrens Ånd, hans ord er på min tunge» (2. Sam. 23,2). Peter sier oss at hellige Guds menn talte, drevet av Den Hellige Ånd (2. Pet. 1,21) og Paulus likeså at det han lærte, var uttrykt i «ord som hører Ånden til» (1. Kor. 2,13). Kristus henviser til et eneste ord, nemlig ordet «guder», og legger til at Skriften ikke kan gjøres ugyldig. (Joh. 10, 34-35. Salme 82,6). Paulus bygger opp en hel argumentasjon på at ordet «ætt» står i entall (Gal.

3,16). Sammenlign med det som sies om Bileam i 4. Mos. 22-24! «De ord som Gud legger i min munn, må jeg tale» (22,38). «Da la Herren et ord i munnen på Bileam» (23, 5). Ettersom Skriftens ord er Guds ord, er de hellige. Ingen får legge noe til eller trekke noe fra (5. Mos. 4,2, 12,32. Ords. 30,5-6. Åp. 22,18-19. Matt. 5,17-19. Luk. 16,17).

For å illustrere hva inspirasjonen innebærer, kan vi peke på pinseunderet, da disiplene ble drevet av Den Hellige Ånd og talte om «Guds storverk» «etter som Ånden gav dem å forkynne» (Ap.gj. 2,4.11).

Vi fastholder Bibelens verbale inspirasjon, siden Bibelen selv lærer slik, og siden vi ellers aldri kunne være sikre på om de ord de hellige Guds menn brukte, på en riktig måte har gitt uttrykk for Guds tanker og sannheter. De ord et menneske bruker når han taler, gir ikke alltid klart uttrykk for hans egne tanker, enda vanskeligere er det å gi uttrykk for en annens tanker. Hadde ikke Den Hellige Ånd øvd kontroll over de ord som de hellige skriverne brukte, kunne vi med god grunn spørre oss: «Mente Gud virkelig det disse gir uttrykk for med sine ord?» Den som fornekte Skriftens verbalinspirasjon, d.v.s. at profetenes og apostlenes ord er Guds ufeilbare ord, rokker ved den kristne kirkes fundament (Ef. 2,20).

Det finnes mennesker som på grunn av at NT ofte siterer GT ganske fritt, synes at de bør forkaste Bibelens verbale inspirasjon. Ofte forekommer nemlig formelle avvikelser fra ordlyden i GT i NT's sitater. Ett sitat kan være utvidet, et annet forkortet og et tredje være smeltet sammen med et annet. Dette viser, mener mange, at apostlene ikke betraktet den gammeltestamentlige teksten som inspirert ord for ord.

Men ifølge NT er det imidlertid den samme Hellige Ånd som før talte gjennom profetene, som nå taler gjennom apostlene (jfr. 1. Pet. 1,10-12). Den Hellige Ånd siterer således seg selv og kan derved fritt velge sine ord. Han vet nøyaktig hva han mente den gang han talte gjennom GT's profeter og kan derfor iblant sitere seg selv ganske fritt for klart å fremheve den egentlige mening eller en viktig detalj i sammenhengen. Den Hellige Ånd lar ikke bare apostlene sitere GT's tekst, men ofte også samtidig utlegge og fremheve dens oppfyllelse i Kristus. Når den på apostlenes tid foreliggende oversettelse av GT til gresk (Septuaginta) ikke fordunklet den opprinnelige mening, kunne den brukes, men når så ikke var tilfelle, bygde sitatet på en direkte oversettelse av den hebraiske grunnteksten. Iblant forholder Den Hellige Ånd seg fri både i forhold til Septuaginta og den hebraiske teksten og gir uttrykk for den egentlige meningen eller en viss detalj med nye ord. Om vi går med på at en menneskelig forfatter har rett til fritt å sitere seg selv, ettersom han bedre enn noen annen vet hva han har ment med sine skrifter, så burde vi ikke frata Sannhetens Ånd samme rett. Men om evangelistene og apostlene ikke hadde vært inspirert av samme Ånd som talte gjennom GT's profeter, hadde disse vært tvunget til å sitere ordrett. For bare den som selv vet hva han har ment med sine ord, kan sitere seg selv fritt. Altså vitner NT's måte å sitere GT på ikke imot verbalinspirasjonen, men tvert imot for denne.

Det finnes også mennesker som mener de er forpliktet til å forkaste Bibelens verbale inspirasjon på grunn av bibelhåndskriftenes ulike lesearter (variae

lectionis). Vi har nemlig bare tilgang til bibelavskrifter (gr. apografa). De ulike lesearter er en følge av at tusenvis av avskrifter ble gjort med penn og blekk i løpet av flere tusen år. Tross all omsorg for å forhindre avskrivningsfeil, har slike oppstått etter hvert som nye avskrifter kom til. Før trykkpressen kom i bruk (først i slutten av 1400-tallet), kunne hendelige uhell ikke rettes av korrekturleseren før kopien var ferdig.

Det burde egentlig ikke overraske oss at det finnes ulike lesearter. Alle som har forsøkt å skrive av en tekst, vet hvor vanskelig det er å unngå feil. De forekommer også i bibelhåndskriftene, og vi påstår ikke at de som gjorde avskriftene, arbeidet under guddommelig inspirasjon. Alle som har syslet med korrekturlesning, vet at det kan vrimle av trykkfeil selv i korte stykker, og at disse vanligvis med letthet kan avsløres og rettes på. Slik forholder det seg også med de mange ulike leseartene. De fleste avvikelsene er ubetydelige og av en slik art at man lett kan avgjøre hvilken leseart som er feilaktig. I noen tilfeller hvor vi ikke absolutt sikkert kan avgjøre hvilken leseart som er den riktige og opprinnelige, har vi ikke annet å gjøre enn ydmykt konstatere at vi for tiden ikke kan uttale oss med sikkerhet om akkurat det punktet. Men til tross for ulike lesearter skaper ikke disse i noe tilfelle tvil om noen bibelsk lære. For Den Hellige Skrift er dessuten slik innrettet at en og samme lære kommer til uttrykk på flere steder, for at det ikke skal råde noen tvil.

Avskrivningsfeil har ingenting med originalens inspirasjon å gjøre. Der f. eks. visse trykkfeil har oppstått ved trykkingen av en lovtekst, trekker vi

ikke dermed den slutningen at loven ikke ble vedtatt med en helt bestemt ordlyd. Like lite bør vi ut fra visse variasjoner i håndskriftene dra den slutning at originalen ikke består av en aldeles bestemt tekst, verbalt inspirert av Den Hellige Ånd. Takket være den store mengden av håndskrifter og de sammenligninger som dermed kan gjøres, kan vi med stor sikkerhet avgjøre originalens ordlyd. Vi har til tross for de ulike leseartene en meget sikker grunntekst.

3. Den kontroll som Den Hellige Ånd utøvde i inspirasjonen, har ikke redusert de menneskelige redskapene til roboter

Herrens utvalgte gudsmenn ble ikke brukt som mekaniske instrumenter, som ikke visste hva de selv gjorde. Selve nedskrivningen har for deres del vært en bevisst, viljemessig og forstandsmessig handling. De visste hva de gjorde og skrev. David var oppmerksom på at Den Hellige Ånd talte gjennom han (2. Sam. 23,2), og også Paulus var ved full bevissthet da han skrev sine brev til forsamlingene (2. Tess. 3,17).

Vi kan heller ikke tenke oss inspirasjonen som en mekanisk diktering, som når en person dikterer et brev til en stenograferende sekretær. Hver forfatter gjorde bruk av sine ord, og konstruerte meninger og opprettholdt sin egen stil og uttryksmåte. Og likevel var disse menn i alt dette under Den Hellige Ånds fulle kontroll. Han virket gjennom deres særegenheter, slik at deres etterforskning, tanker og ordvalg ble tatt i Den Hellige Ånds tjeneste og gjort til middel for Hans handling og tale. Den Hellige Ånd valgte seg ut forskjellige mennesketyper til skrivere:

konger og bønder, fiskere og lærde, han gjorde bruk av deres ulike evner, kunnskap og uttrykksmåte.

Denne inspirasjonen er en dyp hemmelighet. Den er aldri blitt gjentatt. Den kan ikke demonstreres ved noe psykologisk eksperiment. Ikke heller kan dens indre og dypere virkningsmåte forklares (like så lite som vi kan forklare de prosesser som på et øyeblikk gjorde vann til vin i Kanaan, Joh. 2, eller de prosesser som gjorde et luktende lik levende, Joh. 11). At Bibelen er inspirert av Gud, blir understreket som et faktum. Derimot går ikke Bibelen inn på hvordan inspirasjonen i detalj gikk for seg. Det finnes intet i menneskets erfaringsområde som forklarer Skriftens «theopneustos», at det er «utåndet av Gud», i alle deler utgått av hans munn, og samtidig på et språk som mennesker kan forstå, blitt til ved menn som var utvalgt av Gud.

4. Bibelens inspirasjon en trosartikkel

Læren om Bibelens inspirasjon skal vi tro på på grunn av Bibelens eget vitnesbyrd om seg selv. Innvendingen om at Bibelen ikke får vitne om seg selv, holder ikke. T.o.m. i menneskelige forhold avgjør vi ikke en saks innerste natur gjennom ytre vitnesbyrd, men ved de vitnesbyrd som saken selv kan tilby. Da levittene ville vite hvem døperen Johannes var, gikk de direkte til han og spurte: «Hvem er du?» (Joh. 1,19-28). Om vi derfor vil vite hvordan det forholder seg med Bibelen, er det det eneste fornuftige å få greie på hva den sier om seg selv. Og den forteller at den er Guds ord og blitt til gjennom Den Hellige Ånds inspirasjon. Dette Skriftens vitnesbyrd om seg

selv har en overbevisende kraft, det er guddommelig overbevisende. Hele Bibelen taler for at den er ekte. Ingen kan fornekte Bibelens inspirasjon delvis eller helt under henvisning til Skriftens selvvitnesbyrd.

5. Hele Skriften er inspirert

Det som er blitt sagt om inspirasjonen, gjelder i like høy grad alle Skriftens kanoniske bøker. Således er alle apostlenes og profetenes skrifter (Ef. 2,20) kirkenes grunnvoll. Som det ikke finnes grader av inspirasjon, finnes det heller ikke noen forskjell i autoritet.

Om vi ikke aksepterer «hele Skriftens» inspirasjon, har vi intet grunnlag i det hele tatt for vår tro. Skal mennesker avgjøre hva i Bibelen som er inspirert og hva som ikke er det, ender det med at ingenting blir igjen. For da finnes ikke en eneste del eller lære i Skriften som ikke vil bli avvist som ikkeinspirert før eller senere. Om vi på grunn av menneskelige innvendinger tar bort en del, må vi av samme grunn ta bort alle øvrige deler. Skulle alle tilfeldigvis være enige om visse saker, ville vår tro i slike tilfelle hele tiden hvile på feilende menneskers vurdering. Om fortellingen om skapelsen er en myte, finnes det ingen grunn for at ikke også evangeliet om vår frelse skulle være en myte.

6. Avskrifter og oversettelser av Bibelen er ikke inspirerte

For å uttrykke oss helt nøyaktig, må det understrekes at det bare er de opprinnelige nedtegnelser som

ble gjort under Den Hellige Ånds inspirasjon. Men originaldokumentene er ikke lenger tilgjengelige. Vi har bare kopier og avskrifter. Likevel er en korrekt avskrift av den opprinnelige teksten like mye Guds ord som selve originalen. En tale eller en avhandling som utlegger en bibelsk sannhet, er ikke inspirert. Men så lenge den virkelig presenterer den bibelske sannheten, er den virkelig Guds ord. Feil som avskrivere, bibeloversettere eller bibelutleggere har gjort, kan således ikke tilskrives guddommelig autoritet. En bibeloversettelse får aldri settes over grunnteksten, og det er viktig at den kristne forsamlingen alltid har lærere som kan gå direkte til grunnteksten, studere ulike håndskrifter og prøve riktigheten av de ulike bibeloversettelser.

Da alle teologer, som fornektet Kristi stedfortredende fyllestgjørelse og Skriftens inspirasjon, ifølge Guds ord skal utestenges fra læreembetet i den kristne kirken, så skal de også få vite at de heller ikke er kalt av Gud til å oversette Bibelen. Å oversette og forkynne Bibelens innhold hører til prekeembetet. Det er en oppgave for den kristne forsamlingens hyrder og lærere. En alvorlig situasjon oppstår når den kristne forsamlingen mangler lærere som er vel kjent med Bibelens grunnspråk og holder fast ved Bibelens ord. Det er særdeles alvorlig når den kristne forsamlingen gir fra seg såvel presteutdannelsen som bibeloversettelsesarbeidet til «teologer» som ikke tror Bibelens vitnesbyrd, men fornektet såvel inspirasjonen som Kristi stedfortredende fyllestgjørelse.

Men om vi betoner at en bibeloversettelse bare har autoritet når den rett gjengir grunnteksten, bør vi ikke forstørre avstanden mellom grunnteksten og

oversettelsen. Det som er Guds ord på det greske eller hebraiske språket, er Guds ord også på det svenske eller engelske språket, for så vidt som den svenske eller engelske teksten er en virkelig sann oversettelse av grunnteksten. Til tross for at mange uvedkommende har tatt på seg oppgaven å oversette Bibelen, er muligheten for forvanskninger begrenset. Det gjelder framfor alt de stedene der Bibelens grunnlærer behandles. For Bibelens språk er så enkelt, i særdeleshet på slike steder, at enhver oversettelse som fortjener navnet oversettelse, må gjengi grunnteksten. Den som på den ene siden forstår Det nye testaments greske tekst og på den andre siden det språk han vil oversette til, må gjøre en virkelig kraftanstrengelse om han skal kunne prestere en oversettelse som ikke gjengir grunnteksten.

De som går ut fra at Bibelen er noe annet enn det den ifølge sitt selvitnesbyrd er, som fornektet Bibelens enhet og at hele Bibelen dypst sett handler om Kristus, som går ut fra at teksten består av menneskelige trosforestillinger og legender etc., kommer til å presentere en oversettelse som på flere punkter er mere preget av oversetterens forhåndsinnstilling enn av grunntekstens virkelige innhold. Det er alvorlig om den kristne forsamlingen ikke er i stand til å prøve og avsløre en slik oversettelse, men lar den ligge til grunn for forsamlingens undervisning. Den som fornektet Bibelens inspirasjon, d.v.s. fornektet at apostlenes og profetenes ord er Guds eget ufeilbare ord, forstyrrer selve grunnvollen for den kristne kirke, ettersom den ifølge Ef. 2,20 er bygd på apostlenes og profetenes grunnvoll. Da må selvfølgelig også bibeloversetterne bygge på samme grunnvoll.

III

Bibelens egenskaper

1. Bibelens autoritet

Det er ikke noe menneskes autoritet, Moses', Paulus' eller Peters, men den høyeste Guddoms egen autoritet som står bak hvert utsagn, lære, løfte eller befaling i Bibelen. «Gud har talt ... gjennom profetene» (Hebr. 1,1). «Det jeg skriver, er et Herrens bud» (1. Kor. 14,37). Denne autoritet kan ikke erstattes med noen annen. «Om noen farer med en annen lære og ikke holder fast ved vår Herre Jesu Kristi sunne ord og den lære som hører guds frykten til, da er han hovmodig og skjønner ingenting. Han er bare syk etter diskusjoner og strid» (1. Tim. 6,3-4). «Men om vi selv, ja, om en engel fra himmelen skulle forkynne dere et annet evangelium enn det vi har forkynt, så skal han være forbannet! Vi har sagt det før, og jeg gjentar det nå: Hvis noen forkynner dere et annet evangelium enn det dere har mottatt, skal han være forbannet!» (Gal. 1, 8-9). Under denne autoritet må alle bøye seg uten forbehold, såvel vise som enfoldige. Guds ord er mektig til å slå ned «tankebygninger», og vi må ta «hver tanke til fange under lydigheten mot Kristus» (2. Kor. 10,5). Guds ord fordrer fra menneskets side at det umiddelbart

og fullstendig aksepterer alle utsagn i Bibelen. «Mitt hjerte frykter for dine ord» (Salme 119,161). «Det er disse jeg ser nådig til: de hjelpeløse som kjenner seg knust og som skjelver for mitt ord» (Jes. 66,2). At en ikke bryr seg om, eller er upåaktet og forkaster noe av det Bibelen lærer, innebærer opprør mot Guds autoritet og vil ikke forbli ustraffet. «Den som avviser meg og ikke tar imot mine ord, har likevel en dommer» (Joh. 12,48).

2. Bibelens ufeilbarhet og sannhet

Menneskelige forfattere gjør feil i sine bøker. Men når de hellige gudsmenn talte slik de ble drevet til det av Den Hellige Ånd, var enhver tenkelig feil utelukket når de ikke bare presenterte de grunnleggende lærene, men også i hentydninger som har med biologi eller historie å gjøre, Kristus sikter til ett eneste ord, nemlig «guder» i Salme 82,6 når han sier: «Skriften kan ikke settes ut av kraft» (Joh. 10,35). Bibelen inneholder ikke ved siden av visse guddommelige sannheter også myter, sagn, feil eller foreldede tanker. Da hele Skriften er inngitt av Gud, kan ikke noe menneske gis retten til å avgjøre hva i Bibelen som er sant og hva som ikke er det.

Bibelens forskjellige utsagn og lærer er ikke bare sanne i subjektiv mening, d.v.s. sanne bare for dem som tror dem å være sanne, men de er det også i objektiv mening, d.v.s. at de er sanne i seg selv, selv om ingen tror dem, for de er Guds ord. «Ditt ord er sannhet» (Joh. 17,17). Guds ords objektive sannhet beror aldeles ikke på hva mennesker synes om det. «Men hva så om noen av dem har vist seg utro? Kan

deres utroskap oppheve Guds troskap? Slett ikke! La det stå fast at Gud taler sannhet, men hvert menneske er en løgner» (Rom. 3,3-4). «Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten» (Joh. 8,31f). Den som bygger sin tro på det, har bygd på en sikker grunn (Matt. 7,24) og skal ikke bli til skamme (1. Pet. 2,6). Guds løfter er absolutt pålitelige. «For så mange som Guds løfter er, har de fått sitt ja i ham. Derfor sier vi også ved ham vårt Amen» (2. Kor. 1,20). Enhver lære som ikke helt stemmer overens med Guds ords undervisning, må nødvendigvis være falsk, uansett hvor mange det er som tror på den. At mange støtter en viss lære og tviholder på den, beviser ikke at den er sann.

Hva satan, Gehasi og Peter sa ifølge 1. Mos. 3,4, 2. Kong. 5,22 og Mark. 14,71 var ikke sant, men det de sa, er korrekt gjengitt. Når Bibelen betegner noe som synd, løgn, feil, overtro etc. så er det nøyaktig som den sier.

3. Bibelens virkning

Guds ord er virksomt. Det har kraft til å fremkalle en effekt, å påvirke hjertet. Virkningen skyldes ikke den rent ytre kontakten med Ordet, men at det blir ransaket og studert og dets sanne betydning og mening mottas av sinnet. Bibelen er virksom ikke bare derfor at lytteren er seg bevisst at Guds autoritet står bakom alle utsagn i den, men først og fremst derfor at Den Hellige Ånd virker i og gjennom Ordet. «De ord jeg har talt til dere, er ånd og liv» (Joh. 6,63). Derfor er ikke Guds ord en død bokstav, men det er kraftfullt. «For Guds ord er levende og virkekraftig og skarpere

enn noe tveegget sverd. Det trenger igjennom til det kløver sjel og ånd, marg og ben, og dømmer hjertets tanker og planer» (Hebr. 4,12). «Mitt ord, er ikke det som en ild, lik en slegge som knuser fjell? sier Herren» (Jer. 23,29). «For da vi forkynte evangeliet hos dere, skjedde det ikke bare i ord, men også i kraft» (1. Tess. 1,5). «Jeg la ikke fram mitt ord og mitt budskap med overtalende argumenter og visdomslære, men med Ånd og kraft som bevis» (1. Kor. 2,4).

Til og med menneskeord har kraft til å påvirke andre i vond eller god retning (Ap.gj. 19,28, 5,34-40). Tanker som formidles til andre har den iboende makt å påvirke hjertet og gjør det, for så vidt som ikke andre innflytelser står hindrende i veien. I hvor mye større grad eier ikke Guds ord denne makt, for her er det Gud selv som virker gjennom sitt ord.

Virkningen av et budskap bestemmes av budskapets innhold. Ikke enhver lærdom i Guds ord får samme virkning. På grunn av sitt spesielle innhold virker loven erkjennelse av synden og sorg i hjertet (Rom. 3,20). Evangeliet, det glade budskapet om Guds nåde, virker tro og håp (Rom. 10,17). Således har Skriften virkelig kraft til å gjøre mennesker vise til frelse ved troen på Kristus (2. Tim. 3,15).

4. Bibelens tilstrekkelighet

Da Bibelen inneholder «hele Guds plan og vilje» (Ap.gj. 20,27), er den tilstrekkelig til å gjøre oss vise til frelse (2. Tim. 3,15) og å oppdra oss i rettferdighet og all god gjerning (2. Tim. 3, 16-17). Ettersom dette er sant, ble det sagt til den rike mannen at hans brødre hadde «Moses og profetene» (Luk. 16,19-31),

og om de trodde deres ord, skulle de unnsnippe helvetes pine. De behøvde ingenting mer. De som ikke finner Bibelens undervisning tilstrekkelig, men krever ytterligere åpenbarelses og tegn, avvises strengt i Guds ord. «En ond og utro slekt krever tegn, men den skal ikke få annet tegn enn Jona-tegnet. Dermed gikk han fra dem og drog bort» (Matt. 16,4).

Det finnes ingen mangler i Bibelen, som må kompletteres med muntlig tradisjon, pavens uttalelser, beslutninger gjort av styrer, nye åpenbarelses, nye læreutviklinger etc. Bibelen er også i dag like tilstrekkelig til å utrette sitt formål som før.

Den lutherske kirkes bekjennelsesskrifter får ikke på noen måte betraktes som tillegg til Bibelen, som kompletterer den med mer fullstendige eller nye sannheter. De framholder bare bibelske lærer mot slike falske lærer som er oppstått i tidens løp.

5. Bibelen er tydelig og klar

Da Bibelen er blitt gitt oss på et menneskelig språk, kan vi også forstå dens undervisning. Hovedlærene er gitt i et språk som er tilstrekkelig klart til å kunne forstås av alle mennesker med normale evner. Av denne grunn kalles Bibelens ord «et lys» (Salme 119,105, 2. Pet. 1,19). Det kan gjøre den enfoldige vis (Salme 19,8), for det er lutret i smeltedigelen, renses sju ganger, det er uten feil (Salme 12,7, 19,8). Til og med barna kan lære å kjenne Skriften. «Helt fra barndommen har du kjent de hellige skrifter» (2. Tim. 3,15).

Vi medgir at Skriftens undervisning ikke alltid stemmer overens med den menneskelige fornufts

slutninger (2. Kor. 10,5), at «det er noen ting der som er vanskelige å forstå» (2. Pet. 3,16). «Å, dyp av rikdom og visdom og innsikt hos Gud! Hvor uransakelige hans dommer er, og hvor ufattelige hans veier!» (Rom. 11,33).

Det finnes tekster som er vanskelige å tolke fordi vi har mangelfull kunnskap enten om språket eller om de forhold som teksten sikter til. Når det gjelder tekster med et svært figurativt og numerisk språk, som i Johannes' åpenbaring, kan vi ikke alltid med absolutt sikkerhet avgjøre meningen og betydningen av visse taler og bilder. Men likevel er all lære som vi må kjenne for å bli frelst og kunne føre et hellig liv på jorden, tydelig framstilt slik at alle kan forstå.

«Vi bekjenner oss til Det gamle og Det nye testamentets profetiske og apostoliske skrifter som Israels rene og klare kilde, som alene utgjør den eneste sanne norm, etter hvilken alle lærere og lærdommer bør prøves og dømmes» (Konkordieformelen, Sol. decl., innledn.).

IV

Bibelens inndeling

Bibelen består av to hoveddeler, Det gamle og Det nye testamente, eller den gamle og den nye pakts kanoniske skrifter. Det gamle testamente består av 39 bøker, som ble skrevet til forskjellige tider fra omtrent 1450 f. Kr. til 400 f. Kr., ifølge Bibelens egne data.

Grunnleggende for den bibelske undervisningen i Det gamle testamente er åpenbaringen ved Moses. Ifølge Bibelen levde han fra ca. 1526 til 1406 f. Kr. (ang. dateringen av Moses' liv, se S. Erlandsson, *De fem Moseböckerna*, *Biblicum* 1977, s. 42ff). Bibelkritikken mener, i den grad den ikke helt bortforklarer Moses, at Moses levde på 1200-tallet f. Kr. og frakjenner Moses forfatterskapet til Mosebøkene. Man mener at Mosebøkene er satt sammen av flere senere kildeskrifter, og at disse har fått sin endelige utforming først på 400-tallet f. Kr. Til tross for at en rekke arkeologiske og historiske fakta kan sette et stort spørsmålstegn ved denne teori, dominerer den ennå ved de fleste universiteter og presteseminarer.

Bibelkritikken stiller seg også tvilende til ektheten av mange andre av Bibelens bøker. Mange profetbø-

ker anses å ha fått tillegg, og omarbeidelser er blitt gjort helt fram til 200-tallet f. Kr. Et avgjørende utgangspunkt for bibelkritikken er troen på at virkelig åpenbarelse og forutsigelse ikke kan ha funnet sted. Den mener at alle utsagn har vanlige menneskelige forutsetninger og må kunne forklares ut fra hva mennesker kan tenkes å ha kommet fram til. Mange mener at det er spørsmål om menneskelige trosforestillinger som gjenspeiler hva som lå i tiden. Dette utgangspunkt fører til at man regner med en lang og gradvis utvikling før en bibelbok kunne få det innhold den har i dag. Dessuten gis innholdet en tolkning som ikke får gå ut over det som mennesker på naturlig måte kan ha tenkt. Bibelske sannheter om f.eks. Messias og de dodes oppstandelse kan således ikke aksepteres som en direkte åpenbarelse av Gud til profetene, men det hevdes at de har vokst fram litt etter hvert under påvirkning fra ulike hold, også fra andre religioners tenkere. Som et resultat av denne rasjonalisme inneles Bibelens innhold i ulike skikt og teologier. Man taler om patriarktidens tenkemåte, kongetidens tenkemåte, prestelig teologi etc.

Det nye testamente består av 27 bøker, som sannsynligvis ble skrevet mellom årene 52 og 95 e. Kr. Paulus' brev har sannsynligvis kommet til mellom årene 52 og 67 e. Kr. Nesten alle Det nye testamentes skrifter har kommet til før Jerusalems ødeleggelse år 70 e. Kr.

Bibelkritikken går hardt fram også mot Det nye testamentes skrifter. Den mener at evangeliene har gjennomgått omarbeidelser og redigeringer, og derfor blir det satt spørsmålsteget ved ektheten av fortellingene om hva Jesus gjorde og sa. F.eks. mener

man at Efeserbrevet, 2. Tessalonikerbrev, brevene til Timoteus og Titus er uekte, d.v.s. ikke forfattet av Paulus. 2. Peters brev frakjennes Peter og dateres til det andre århundret e. Kr. etc.

Bibelsens bøker kan inndeles ikke bare i Det gamle og nye testamente, men også etter sin litterære karakter. Således inndeles Det gamle testamente i våre Bibler slik: a) Loven eller de fem Mosebøkene, b) de historiske bøker fra Josva t.o.m. Ester, c) de poetiske bøker fra Job t.o.m. Salomos høysang, samt d) de profetiske bøker fra Jesaja t.o.m. Malaki.

Jødene har fra gammelt av følgende inndeling: a) Loven, d.v.s. de fem Mosebøkene, b) Profetene, som så igjen deles opp i de tidligere og senere profetene. De tidligere profetene er Josva, Dommerne, Samuelsbøkene og Kongebøkene, ettersom det er Herrens utvalgte gudsmenn og profeter som har skrevet disse bøker. De senere profeter er Jesaja, Jeremia, Esekiel samt tolvprofetrullen (d.v.s. Hosea, Joel, Amos, Obadja, Jona, Mika, Nahum, Habakkuk, Sefanja, Haggai, Sakarja og Malaki). c) Skriftene, der vi først har de tre store skriftrullene: Salmenes bok, Salomos ordspråk og Job. Deretter følger de fem fe-strullene, d.v.s. fem skrifter som er forbundet med hver sin høytid, nemlig Salomos høysang (påskan), Rut (pinsen), Klagesangene (den årlige sørgehøytiden til minne om templets tre ødeleggelser, den 9. Ab), Forkynneren (løvhyttehøytiden), samt Ester (purimfesten). Til slutt følger Daniel, Esra-Nehemja og Krønikebøkene.

Denne jødiske inndeling av den gamle pakts skrifter var ganske sikkert i bruk på Jesu tid. Da Jesus sa «at alt måtte oppfylles som står skrevet om

meg i Moseloven, hos profetene og i Salmene», så henviser han til Det gamle testamente i dets helhet med disse tre delene. At Jesus her i Luk. 24,44 sier «Salmene» i stedet for «skriftene», henger sammen med at «Salmene» eller «Salmenes bok» innledet den tredje delen og dermed ga navn til hele denne del. Når Jesus ifølge Matt. 23,35 taler om alt det uskyldige blod «som er utøst på jorden, helt fra drapet på den rettfærdige Abel og like til drapet på Sakarja, sønn av Barakia», nevner han det første og det siste mordet som omtales i Det gamle testamente ifølge den jødiske inndelingen. Mordet på Sakarja omtales i 2. Krøn. 24,21, og 2. Krøn. står jo sist i den jødiske kanon.

En tredje måte å inndeles Bibelen på, har med Bibelens to grunnleggende lærer, nemlig lov og evangelium å gjøre. Selv om både lov og evangelium er Guds ord, er de radikalt ulike i sitt innhold, formål og virkning, og må omhyggelig holdes fra hverandre. Det gjelder å «legge fram (lære/dele) sannhetens ord uten å bøye av» (2. Tim. 2,15). Det er ikke slik at Det gamle testamente tilsvare loven og Det nye testamente evangeliet, men både lov og evangelium finnes i hele Skriften.

V

Skriftens formål

1. Bibelen har et trefoldig formål

Gud har gitt menneskene sitt Ord for meget bestemte formål, nemlig a) å frelse mennesket fra synd og fordømmelse ved troen på Kristus og hans stedfortredende tilfyllestgjørelse b) å oppdra sine barn til et hellig liv c) at Gud skal bli æret i alt ved Jesus Kristus.

a) Mennesket ble skapt til et liv i glede og salighet i samfunn med sin Gud. Ved synden ble alt dette tapt, og mennesket underkastet evig død. Men Gud besluttet i sin uutgrunnelige barmhjertighet å redde det skyldige menneske fra de forferdelige følgene av overtreldene og innsette det på nytt i det velsignede samfunnet med seg selv. For å oppnå dette, ikke bare gjenløste han oss ved sin Sønns død (Rom. 5,8-9), men han gav oss også Bibelen, som «kan gi deg visdom som leder til frelse ved troen på Kristus Jesus» (2. Tim. 3,15). Derfor sier Jesus: «Dere gransker skriftene, fordi dere mener at dere har evig liv i dem - og nettopp de vitner om meg!» (Joh. 5,39). Og i Joh. 20,31 leser vi: «Men disse er skrevet ned for at dere skal tro at Jesus er Messias, Guds Sønn, og for at dere ved troen skal ha liv i hans navn».

b) Bibelens andre formål er å lære og oppdra alle som tror på Jesus til å tjene Gud i rettferdighet og sann hellighet. Jesus bad for sine disipler at Gud skulle «hellige dem i sannheten; ditt ord er sannhet» (Joh. 17,17). Guds ord er nemlig «en lykt for min fot og et lys på min sti» (Salme 119,105). Apostelen Paulus skriver: «Alle skrifter som er inngitt av Gud, er også nyttige til å gi opplæring og tale til rette, hjelpe på rett vei og oppdra i rettferd. Slik skal det menneske som hører Gud til, settes i rett stand og bli rustet til all god gjerning» (2. Tim. 3,16-17). Se også Rom. 15,4!

c) Begge disse formål kulminerer i det ene hovedformål: Guds ære. «Den som taler, skal se til at han taler som Guds ord. Og den som tjener, skal tjene med den styrke Gud gir. Slik skal Gud i ett og alt bli æret, ved Jesus Kristus. Ham tilhører herligheten og makten i all evighet! Amen» (1. Pet. 4,11).

2. Ingen annen bok kan nå dette formål

Bare Bibelen kan gi oss pålitelig informasjon i disse emner. Bare Gud kan si oss hvordan vi kan bli forsonet med ham, og hvordan vi skal dyrke og tjene ham. Det er helt forgjeves og dumdristig av et menneske å tenke ut en plan som skulle få Gud til å gi evig liv til syndere og å bestemme hvilket liv og hvilke gjerninger som skulle behage Gud. «De dyrker meg forgjeves, for det de lærer, er menneskebud» (Matt. 15,9).

Guds frelsesplan, som er åpenbart i Skriften, gir Bibelen en særstilling framfor alle andre s.k. hellige bøker i verden. Disse siste lærer alle som en at mennesket på en eller annen måte må frelse seg selv.

Bibelen derimot lærer at Gud frelser mennesket av nåde for Kristi skyld ved troen, at Kristi stedfortredende gjerning gjorde opp for hele menneskeslekten. En slik plan kunne menneskelig skarpsindighet aldri uttenke. Guds frelse viser at Bibelen er Guds åpenbarelse. «Nei, vi taler Guds visdom, som er en hemmelighet; den var skjult, men før tidenes begynnelse hadde Gud bestemt den til å føre oss fram til herligheten. Denne visdom har ingen av verdens herskere kjent til. Hadde de kjent den, ville de ikke ha korsfestet herlighetens Herre. Men det står skrevet: Det intet øye så, og intet øre hørte, det som ikke kom opp i noe menneskes tanke, alt det Gud har gjort ferdig for dem som elsker ham, - dette har Gud åpenbart for oss ved sin Ånd. For Ånden utforsker alle ting, også dybdene i Gud» (1. Kor. 2,7-10).

3. Hele Bibelen tjener dette formål

Bibelen behandler en rekke ulike saker, av hvilke en del ting, betraktet for seg, ikke synes å tjene dette formål som er nevnt ovenfor. Men likevel «alt som før er skrevet, er skrevet for at vi skal lære av det» (Rom. 15,4). Det er grunnleggende for Kristi kirke, der hjørnesteinen er Kristus og hans gjenløsning (Ef. 2,20), at den stiller seg under Skriftens undervisning i alt, uten å legge til eller trekke fra. Bibelen er en enhet, og alt i den av utsagn, lærer, befalinger og løfter tjener enten direkte eller indirekte formålet å lære menneskene hvordan de skal bli frelst ved troen på Frelseren, og hvorledes de skal leve som Guds barn i denne verden for å ære sin Herre. Det er i denne hensikt Bibelen skal brukes (Joh. 5,39). Andre formål er å misbruke Guds navn (2. Mos. 20,7).

VI

Bibelens bruk

1. Alle mennesker burde bruke Bibelen

For at det formål skal oppnås som Gud hadde for øyet da han ga oss Bibelen, må den brukes. Om den forblir ukjent eller ubrukt, blir den til ingen hjelp. Men bør da denne hellige bok gis alle mennesker? Er det tilrådelig å la lekfolk lese og studere den?

Det er sant at Guds utsagn ble gitt til et visst folk, nemlig jødene. «Guds ord ble betrodd dem» (Rom. 3,2). Men det var ikke utelukkende tiltenkt bare dem. «Landet er fylt av kjennskap til Herren» (Jes. 11,9), evangeliet skal forkynnes «for alle mennesker» (Mark. 16,15). Bibelens bruk er heller ikke begrenset til presteskapet, men alle mennesker får og bør lese og studere Guds ord. Når Kristus sier: «Ransak Skriftene», så har han dermed gitt dem til hvert menneske, mann, kvinne og barn. Epistlene i Det nye testamente er ment å skulle brukes av hele forsamlingen (Rom. 1,7, Kol. 4,16, 1. Tess. 5,27), også av barna (1. Joh. 2,13-14, 2. Tim. 3,15).

2. Hvordan skal Bibelen brukes?

Vi bør lytte til Guds ord. «Salige er de som hører Guds ord og tar vare på det» (Luk. 11,28). «Hør

ham», sier Faderen om sin Sønn (Matt. 17,5). «Den som hører dere, hører meg», sier Kristus til sine disipler (Luk. 10,16). «Vend øret hit og kom til meg, hør, så skal dere få leve», sier Herren ved sin profet (Jes. 55,3).

Vi bør lese og studere Guds ord. «Dere gransker skriftene» (Joh. 5,39). Det er ikke spørsmål om å lese tankeløst, men om å lese oppmerksomt slik at vi anstrenger oss for å forstå og bevare i sinnet det vi leser. «Forstå det, den som leser!» (Matt. 24,15).

Vi skal grunne og tenke på det vi har lest. «Du skal alltid ha denne loven (=guddommelig undervisning) på tungen og grunne på den både dag og natt» (Jos. 1,8). «Disse ord og bud som jeg gir deg i dag, skal du bevare i ditt hjerte» (5. Mos. 6,6).

Vi skal akseptere som sannhet og tro Guds ord. Jesaja klager over at Israel ikke hadde trodd hans tale (Jes. 53,1). Kristus sier: «Tro på evangeliet!» (Mark. 1,15). Kongsmannen «trodde Jesu ord» (Joh. 4,50). Kritiser ikke din Guds ord, men aksepter det og tro det.

Vi skal iakttta Guds ord i vårt liv. «Så du legger vinn på å leve etter alt det som er skrevet i lovbo-ken» (Jos. 1,8). «Og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere» (Matt. 28,20). Vi skal lære oss Skriften, ikke bare for å få intellektuell kunnskap om den, men for å gjøre bruk av dens undervisning både til hjerte og liv.

Vi skal lære andre Guds ord. «Du skal gjenta dem for dine barn» (5. Mos. 6,7, Salme 78,5). «Forkynn evangeliet for alle mennesker!» (Mark. 16,15). Jamfør Kol. 4,16! De som har og kjenner Guds sannhet, bør lære andre den å kjenne.

3. Bibelens ulike bruk

Bibelen skal brukes «til å gi opplæring og tale til rette, hjelpe på rett vei og oppdra i rettferd» (2. Tim. 3,16), og «til trøst» (Rom. 15,14).

Til lære

Bibelen er kilden for all kristen tro. Det er i denne bok Gud sier oss hva han vil vi skal vite, tro og gjøre, og vi må derfor studere den grundig. Hver lære som fremføres i Guds kirke, må hentes fra Guds bok, og må i alle deler stemme overens med den. Først da vet vi at vi har sannheten. «Hvis dere blir i mitt ord, er dere virkelig mine disipler. Da skal dere kjenne sannheten, og sannheten skal gjøre dere fri» (Joh. 8, 31-32). En slik bruk av Bibelen er grunnleggende. Bare når vi kjenner sannheten, kan vi bli hjulpet. Bare når vi kjenner Guds løfter, kan vi tro dem. Bare når vi kjenner hans forskrifter, kan vi iakttatte dem. Bare når vi kjenner hans forsikringer om nåde og hjelp, kan vi bli trøstet. Bare når vi kjenner den bibelske sannheten, kan vi vite hva som er falskt.

Men vi bruker ikke Bibelen rett hvis vi bare tilegner oss en intellektuell kunnskap om dens undervisning. Disse sannheter må også få bety noe for oss personlig. Når vi studerer de ti Guds bud, må vi tillempe dem på oss selv. Da lærer vi å kjenne vår synd (Rom. 3,20) og vår fortapte tilstand, at «jeg er et avmektig menneske, solgt til synden», at jeg har «en annen lov i mine lemmer. Den kjemper mot loven i mitt sinn», og at jeg må frelses «fra dette dødens legeme» (Rom. 7,14.23.24). Når vi studerer evangeliet, må vi ta dets løfter til hjertet og dermed bli vise til frelse ved troen på Kristus Jesus (2. Tim. 3,15).

Vi skal alltid studere Skriften slik at den blir oss til åndelig nytte.

Til overbevisning eller opptuktelse

Mennesker har alltid villet gi sine egne drømmer og påfunn ut for å være Guds lærdom (Jer. 23,31f, Matt. 15,9), eller forsøkt å fornekte Bibelens undervisning. For å kunne kjenne igjen falsk lære, må den prøves av Guds ord. «Mine kjære, tro ikke enhver ånd! Prøv åndene om de er av Gud! For det er gått mange falske profeter ut i verden» (1. Joh. 4,1). Bibelens undervisning overbeviser, avslører og straffer alt som strider imot den. Falske lærer kan ikke bevises å være åndelig feilaktige med argumenter som hentes fra menneskets fornuft eller den såkalte vitenskapen. Med den sunne lære må vi opplyse, overbevise og straffe fornektene (Tit. 1,9).

Til tilrettevisning

Selv om vi er Guds barn ved troen på Kristus, har vi fremdeles det gamle menneske med dets bedragelige lyster (Ef. 4,22). Vi bør derfor bruke Bibelen slik at vi lærer hva som i vårt liv må endres og bedres. Guds ord lærer oss hva som mishager ham, og har evnen til å gjøre oss skikket til all god gjerning (2. Tim. 3,17), slik at vi ikke skikker oss etter denne verdens vesen (Rom. 12,1-2), men «oppdrar oss til å si fra oss ugudeligheten og de verdslige lyster» (Tit. 2,12), og å legge av og bekjempe det gamle menneske.

Til opptuktelse i rettferdighet

En kristen elsker Gud og vil tjene ham. «Ditt folk møter villig fram den dagen du mønstrer din hær. I

hellig skrud kommer din ungdom til deg som dugg ut av morgenrødens skjød» (Salme 110,3). Selv om evangeliet virker villighet og styrke til å føre et gudfryktig liv, er loven fremdeles regelen og rettesnoren, som viser oss veien og de gjerninger vi bør gjøre (Salme 119,9, Mika 6,8). Vi bør bruke Guds ord til helligelse. Ingen bok i etikk, skrevet av mennesker, kan sammenlignes med Bibelen. For Bibelen lærer oss ikke bare den høyeste moral, men gir også ved evangeliet villighet og styrke til å følge dens forskrifter.

Til trøst

I verden har vi mange lidelser. Men Gud trøster oss i sitt ord med forsikring om sin beskyttelse og med løftet om nåde (Joh. 16,33). Derfor er hans ord for oss vårt hjertes glede og fryd (Joh. 15,16) midt under fiendskap og lidelser. Det går som en rød tråd gjennom all forkynnelse av evangeliet: «Trøst, ja, trøst mitt folk! sier deres Gud» (Jes. 40,1). «Og alt som før er skrevet, er skrevet for at vi skal lære av det: Vi skal ha håp gjennom det tålmod og den trøst som skriftene gir» (Rom. 15,4). Og det håpet har vi at vi får dobbelt igjen av Herrens hånd for alle våre synder (Jes. 40,2).

...

I forordet til sin store katekisme sier Luther: «Om jeg skulle regne opp all nytte og frukt som Guds ord har med seg, hvor skulle jeg vel få papir og tid nok til det?»

